
מראה מקומות- עניני הלכה

‘במות דף קא’

נסדר ע"י אשר יעקב מילמן
רב דקהל שערי תפילה
פסעיק, ניו ג'רסי
AsherMillman@gmail.com

לזכר נשמת

מנחם מנדל בן משה ושרה בת משה צבי ממשפחת אדלר
קעפל בן אליעזר ופריידל בת אליעזר ממשפחת מילמן
צבי מנחם בן שמעיהו וחיה לאה בת נפתלי הערצקא ממשפחת
רייכמאן

A Chaburah on these מקומות מראה is posted weekly
and can be accessed via www.dafaweek.org, emailed,
or on the app.

507- Daf- Week

info@dafaweek.org

בענין ברכת יבום חליצה

• בענין חליצה, יש מבוכה רבה בענין אם הוא מצוה אם לאו. ויש מבוכה רבה אם מברכין עליו. ויעיין קצת בדיון שני של ברכת חליצה.

• שיטת הרשב"א היא שאין מברכין לא על חליצה ולא על יבום והוא מפני שעיקרה אינה מצוה שהעיקר משום פו"ר והיא אינה מצוה על פו"ר (ואיכ"מ להאריך אבל צע"ג דבריו שלכ' הוא מצווה על פו"ר וגם לכ' הוא טעם נפרדת ע' הרבה שהסבירו שיש ט"ס אכן ע' בשם דבר אברהם איך הבין דבריו והובא רק להשלמה). וכן הוא שיטת מהר"י בן פלט אכן הוא מסביר שחליצה הוא בגדר מצוה הבא בעבירה שמבטל יבום ולכן הוא אינה מברך והיא אינה מברכת לא על יבום או חליצה שאינה חייבת בפו"ר. ומשמע באמת שהאיש מברך על יבום. וכן באמת נפסק ברמ"א שיש לברך על יבום אכן לא הובא בשו"ע ואפשר שהמח' תלוי במח' ראשונים הנ"ל. (ואגב ע"ש שלכ' יש מח' הרמ"א והטור מתי יברך ברכת יבום שהרמ"א משמע עובר לעשייתו אכן משמעות הטור בשם העטור שרק מברך אח"כ). וכשיטת הרשב"א והמהר"י בן פלט שלא מברכין על חליצה כן הוא שיטת התמים דעים (הובא בכנסת הגדולה) שלא מברכין כיון שתלוי ביד אחרים.

• אכן בשו"ע נפסק שאע"פ שאין לאשה לברך על החליצה יש ברכה על הדין המסדר לברך (והגר"א ציין שהוא כעין הברכת אירוסין של המסדר קידושין). אכן השו"ע החליט שלא לאומר בשם מלכות וצ"ע טעמו. והגר"א ציין לשיטת הרא"ש הסבר לזה שלא מברכין שום ברכה שלא מוזכר במשנה, גמ', או תוספתא. ורק מחולק ברכה זו מברכת אירוסין שם מברכין קודם המעשה קידושין וכאן מברכין אח"כ. וצ"ע בזה מ"ש זמ"ז. ושו"ר שכזה הקשה בלהורות נתן ותירץ שיש לחלק בין קידושין שהוא ברכת המצות (לכמה שיטות עכ"פ) ובין חליצה שהוא רק ברכת השבוע.

- שו"ת רשב"א סימן יח'
- תורת ראשי ישיבות
- שו"ת מהר"י בן פלט (הובא ספר ישורון חלק ב' עמוד נג)
- טור אבה"ע סו"ס קסו'
- רמ"א אבה"ע סו"ס קסו'
- בית שמואל שם ס"ק יא'
- כנסת הגדולה סימן קסט'
- שו"ע אבה"ע סדר חליצה נז'
- רא"ש סוף מס' בכורות דיני פדיה"ב סימן א'
- שו"ת להורות נתן ז' קיט'

מצרכין עליה, ואין הענין תלוי בטעם אחד שאתן לך כלל אחד זהם, אלא כל מלוא שאין זה מעשה אין מצרכין עליה כגון השמטת כספים¹ וכיוצא בהן. וכן אין מצרכין על מלוא שאינה תלויה כלה ציד העושה מפני שאיפשר שלא יתרחש זה חצרו ונמצא מעשה מתבטל כגון מתנות עניים והלואת הדלים ונתינת לדיקה והענקה וכיוצא בהם.² וכן על דבר שהוא מסור לצית דין כגון עשיית הדינין שמא לא יקבלו צעלי דין את דעתו.³ וכן כל מלוא שהיא צאה מתוך עברה כגון השבת הגזלה וחזרת הרצית שלא זנו לגזול כדי להשיב, וליקח את האס⁴ כדי שנחזור ונשלח אותה⁵ ועל⁶ כיוצא באלו. וכן מתנות כהונה אין מצרכין על נתינתן⁷ דאין ישראל נותן משלו אלא שהשם יתברך וזה אותן לכהן ומשלחן גבוה קא זכו, ונתינת שקל בשנה כיוצא בו וכדכתיב⁸ כי ממך הכל ומידך נתנו לך. אבל על פדיון הבן ועל הפרשת חלה ומעשרות מצרך מפני שאינו מצרך על הנתינה אלא על ההפרשה ועל הפדיון⁹ שחלוין¹⁰ ואין מצרכין על מלוא שעיקרה אינה מלוא כגון חליצה וזו שהעיקר משום פריה ורביה¹⁰ והיא אינה מלוא על פריה ורביה¹¹, וכן על הגרושין משום דיש מקצת הגרושין שהן בעצרה כגון שלא מצא זה דבר עברה ומגרשה ששנו המשלח¹², ואף על פי שיש מלוא במקצתן כגון אותן נשים שנשא צערה שמלוא לגרשן לא פליגי רבנן לגרושין¹³ שיצרך במקצת הגרושין ולא יצרך במקצתן. וכן אין מצרכין על מיתות צית דין לפי שהשם יתברך חס על צדיותיו ואינו חפץ במיתתן של רשעים ולפיכך אין מצרכין עליהן, וכענין שאמרו¹⁴ שאין אומרין הלל צראש השנה מפני שהוא יום הדין, וכדאמרינן¹⁵ באין¹⁶ מפסיקין בקלות לפי שאין אומרין צרכה על הפורענות.

וכן על ציקור חולים ותנחומי אנלים והנחת שלום בין אדם לחבירו מפני שהן תלויות ציד אחרים דלילמא לא מקצלי מיניה וצידם לעקור ממנו מלוא זו. ומנא לן ללא מצרכין על מלוא הצאה בעברה דתני רבי אליעזר בן יעקב¹⁷ הרי שגול סאה של חטים טחנן ואפאן וכו' עד בוצע צרך נאך ה'י¹⁸ וקאמר רבא¹⁹ טעמיה דרבי אליעזר בן יעקב משום דהוה ליה מלוא הבאה בעברה¹⁹. ומנא לן דכל מלוא שאפשר למיעקרה אע"ג דהשתא לא מיעקרה כמאן דמיעקרה דמיא דחנן צפרק אלו נערות²⁰ כיצד שותה בעניו אפילו הגרת ואפילו סומא וכו' עד שאינה ראויה לנא עליה שאינו ראוי לקיימה שנאמר ולו תהיה לאשה²¹ אשה הראויה לו, ואמרינן עלה בגמרא²² וייתי עשה ונדחה לא תעשה אמר ליה היכא אמרינן אמי עשה ודמי לא תעשה כגון מילה צרעת דלא אפשר דלא לקיומה לעשה אבל²³ אי אמרה דלא צעניא לה²⁴ מי אחיה לעשה כלל, אלמא כיון דאפשר למיעקרה לעשה אף על גב דאכתי לא עקרה ליה הוה ליה כמאן דליתיה דהא לא קציעא הואיל ומשום הנאה דילה חייביה רחמנא למינסבא וכיון דאמרה לא צעניא לה להאי הנאה איעקר ליה מלוא עשה שבה²⁵, וגמרינן מינה למורא וכבוד אב ואם ועמידה צפני רבו הואיל ואפשר למיעקרה להאי עשה דידהו שהרצ שמחל על כבודו כבודו מחול²⁶. ומנא לן דמתנות כהונה אין מצרכין עליהו, משום דאמרינן²⁷ דכהנים משלחן גבוה קא זכו. וגבי²⁸ דהוא ממתנות כהונה נמי אמרינן קנאו השם ונתנו לכהנים וכדמזכיר צבא קמא²⁹ דשמעינן מינה דמאן דיהיב מתנות כהונה לא יהיב ליה מדידיה אלא דרחמנא יניחו כדכתיב³⁰ ואני הנה נתתי לך את משמרת תרומתי. וכך השיב הרב רבי יוסף אבן פלע זכרנו לצרכה להרב רבי אברהם צ"ר דוד³¹.

יח. תשובה זו הביאו בארחות חיים הלכות ברכות אות עב ובצורר החיים סוף דרך השני בשם רבינו, וראה עוד להלן רנד, ח"ג רפט, ומיחוות קפט. ובסי' הפרדס לר' חיים בר אשר כ' ששמע מר' יהודה בנו של רבינו בשם רבינו, דהנהו כללי דכילי על איזו מצוה חייב לברך ועל איזו מצוה פטור כולם הם אבני תורה על אבני בוהו אלא באותה מצוה שידענו שהורו לנו רבותינו לברך מצרכין ועל מצוה שלא תקנו לברך לא מברכין, עכ"ל. והביאו במחבר³¹ ס"י תלב, וכ' שם דאף שרבינו הביא בתשובה זו טעמים משמיה דר' יוסף אבן פלאט לדידיה לא ס"ל. אמנם אין לומר שבטעות נתיחסה לרבינו, שהרי הא"ח וצה"ח מיחסים אותה לרבינו. ותשובת ר' יוסף בן פלאט במלואה היא בספרן של ראשונים ע' 201 והלאה, והעתיקה גם באבודרהם סדר תפלות החול שער ג, ובקצרה באהל מועד עשר הברכות דרך ראשון נתיב ב. 1 בתשרי ר"י בן פלאט כ' דשמיתת כספים יכול למחול ולהפקיע העשה. 2 והראב"ד בהשגותיו על תשרי ר"י בן פלאט הובאו באבודרהם שם, כ' דכל מצוה שיש בה קלקול אחרים אין מברכין דנראה כמודה על אותו קלקול, ומכאן יצא מתנה לעני והשבת העבוט כו', וקריעה על המת ותנחומי אבלים וביקור חולים, ואפשר עויבת לקט שכחה ופאה כיו"ב וכן עשיית הדין לבע"ד מפני שיש גגול ועלוב, עכ"ל. 3 בתשרי ר"י בן פלאט הוסיף עוד טעם דילמא מחלי להרדי. 4 בא"ח נוסף, מעל הבנים. 5 ע' בת"ג ס"י רפג, וברוקח ס"י שטו כ' לברך. וע"ע בכנה"ג ס"י רצב ובברכ"י ושי"ב שם. 6 במיחוות, וכל. ובא"ח, וכן כל מצוה. 7 וברוקח שם כ' לברך וע"י מחבר³¹ ס"י סא אות א. 8 דהיי"א כט. יד. 9 צ"ע דפירוש הבו כל שלא נתן לכהו אינו כלום וכמש"כ

המחנא"ה ה' זכיה ומתנה ס"י ח. אמנם ע"י במהריט"א הלכות בכורות ס"י סו (נח, א) שר"ל דלרש"י והרא"ש משעת הפרשה הוי ממון כהן. עו"ל דכוונתו לפי שאם נתן לכהן בע"כ הוי נתינה וכמש"כ בקצרה"ח רמג סק"ד. 10 יבמות סה, ב. 11 בתשרי ר"י בן פלאט כ' דחליצה הוי מצוה הבאה בעבירה דביטל עשה דיבום, ואשה אין מברכת על חליצה ויבום, דלא מיפקדא אפ"ו וכיון שאינה במצות יבום אינה במצות חליצה דאיתקוש להרדי, ע"ש. ונראה דסובר דהאיש מברך ביבום כדרך שמברך בקידושין. וע"י פ"י התפלות לר"י בר יקר ברכת אירוסין ונשואין ע' מד. וע"י שואל ומשיב מהר"ג ח"ב ס"י קו שתמה דהא הוא מקיים פ"ו ותו דאף היא מסייעתו. אמנם הרב פשוט, דעיקר מצות יבום אינה לפ"ו דידיה ועיקרה לצורך האשה ולצורך אחיו המת, ולפיכך אע"ג דממילא מקיים פ"ו לא חשיבא לתקן ע"ו ברכה. 12 גיטין צ, ב. 13 בא"ח, בגירושין. 14 ר"ה לב, ב. 15 מגילה לא, ב. 16 בא"ח, אין. 17 ב"ק צב, א, ע"ש. 18 תהלים י, ג. 19 והראב"ד בהשגותיו על תשרי ר"י בן פלאט הביאו באבודרהם כ' שאין פטור מן הברכה, ולא אמרו אלא שהוא מנאץ, ע"ש. 20 כתובות לט, א, ע"ש. 21 דברים כב, כט. 22 שם מ, א. 23 במיחוות נוסף, הכא. 24 בא"ח, ליה. 25 ע"י השגת הראב"ד באבודרהם שם. 26 קידושין לב, א. 27 ב"ק יג, א. 28 במיחוות ובא"ח נוסף, גול הגר. 29 קט, ב. 30 במדבר יח, ח. 31 ראה בספרן של ראשונים שם, שהתשובה היא לראב"י אב"ד, וכ"ה באבודרהם ובאהל מועד שם, וע"ע בתמים דעים ס"י קעט מה שהשיב להראב"י בעל העיטור והוא בספר העיטור הלכות צצית שער ג ח"ב (עו, ב, ג).

במקום מצוה היינו דאיילונית אין לה נפילה כלל ואינה בבית.

[חדושי ושיעורי מרן רב"ב סימן יא]

שניה, ונפילה שני לא תעלה ולא תוריד כיון דבראשונה לא הי עליו דין "נאסרה" כיון דל"ה נפילה כלל, ממילא אין נאסרת גם בנפילה שניה, אלא ע"כ כנ"ל, וזה הוא כונת התוס' והבה"ג שהביא רש"י דהוי צרת ערוה שלא

יב, ב

רבי אברהם דובער כהנא שפירא

על

בסוגיא שלש נשים משמשות במוך

מברכין ובין יתר דבריו כתב וז"ל, ואין מברכין על מצוה שעיקרה אינה מצוה כגון חליצה ויבום שהעיקר משום פרי' ורבי' והיא אינה מצווה על פו"ר עכ"ל, והוא תמוה, חדא שכבר תירץ על מה שאין מברכין על חליצה ויבום משום שעיקרם אינה מצוה א"כ למ"ל תו למימר שהיא אינה מצווה שהוא כתירוץ שני (אע"פ שלא נאמר בלשון ועוד) ולמ"ל תירוץ שני, ועוד מאי פי' דהיא אינה מצוה, הרי לענין ברכה דידי' קא עסקינן ומה בכך שהיא אינה מצווה על פו"ר והדברים סתומים ולא מובנים.

וכפני חומרם הי' נראה לכאורה בפ"י דסובב הולך הוא עם מה שכתב בראש דבריו דאין מברכים על מצוה שאינה תלוי' כולה ביד העושה מפני שאפשר שלא יתרצה בה חברו ונמצא מעשה מתבטל כגון מתנות עניים והלואת הדלים ונתינת צדקה וכיו"ב, וטעם זה הן שייך גם על יבום דאינו תלוי כולו בידו אלא גם בידה ואמאי מהדר בתר טעמי אחרני,

יבמות וי, ז, שלש נשים משמשות במוך כו', שיטת ר"ת בתוס' כאן וש"ד דנשים אינן מוזהרות על השחתת זרע אף של האיש משום דאינה מצווה על פו"ר, וכ"ה דעת הרא"ש מובא בשמ"ק לכתובות ולטו, והרמב"ן בחי' לכתובות שם ובנדה וי, א, חולק ע"ז וכן סברי עוד מרבוותא, וראיתי בתשו' רעק"א ופי' ע"ג, ובחתי"ס יו"ד ופי' קע"ז, שבתוך חבל הראשונים האוסרים מנו גם את הרשב"א ז"ל ולא אדע מנין להם הא, בתשובות רעק"א מביא משמ"ק כתובות משם תלמיד הרשב"א, ומזה כנראה נשתרבב למנות את הרשב"א במקום תלמידו, והחת"ס שם כתב דדעת רשב"א בשם רמב"ן ר"פ כל היד דיש איסור לאשה בקנוח אחר תשמיש, אמנם המעיין בדברי הרשב"א יראה דלא מוכחא שם דעתו כלל דהביא שי' ר"ת המתיר ומה שהרמב"ן הקשה עליו ולא הוסיף מדילי' כלום להכריע, וראיתי בתשובות הרשב"א ופי' י"ח, דעסיק שם בארוכה בענין ברכת המצוות דעל קצתו מברכין ועל קצתו אין

ובכל אופן דברים דחוקים הם והלכך טעים לנו יותר לתפוס בביאורו הדרך שבחרנו.

אמנם ידענא דגם דרכנו זו יש בה מן הדחק דכל כי האי הו"ל להרשב"א לפרש ולסייע דמותרת בהשחתת זרעו, ובפרט שהוא עצמו מביא בחי' לנדה את שי' הרמב"ן דממה שאינה מצווה על פו"ר אין הכרח דמותרת בהשחתת זרע האיש, אבל דרך יותר נוחה לבאור דבריו נסתרה לע"ע ממני, ויש לי איזה הרהורי דברים אלא רחוקים הם עוד יותר, ועדיין יש לדקדק ע"ז דבמ"ש בריש דבריו דאפשר שלא יתרצה ומעשה בטל יש לפרש בפשוטו דמעשה הנתינה שעלי' מברך תבטל בפועל ולא תבוא לידי כך כלומר לידי נתינה ותו לא, ובזה סגי שלא לברך שמא תבטל ומשו"ה לא תקנו רבנן ברכה וכן הבין האו"ת וסי' ל"ז סק"א, ולכן כתב שדבריו סותרים למ"ש הרא"ש בכתובות למה אינו מברך אשר קדשנו וכו' ליקח אשה, ותירץ דאפשר בפלגש (דתירוצא דפלגש תליא בפלוגתא אי מותרת להדיוט, תחת שלדברי הרשב"א מיושב בפשוטו שאין כולה תלויה בידו ושמא תחזור האשה ולא תתרצה ומעשה מתבטל).

הערה, האומנם י"ל דלא סגי בזה תירוצו של הרשב"א דעדין יקשה מקדושי יעוד שהם בע"כ דידיה ורק לאודועי הוא דצריך, (עיין תוס' קידושין ה, א ד"ה שכן), ולתירוצא דאפשר דפלגש גם זה ניחא, ואף דביעוד נמי עיקר המכירה לאמה לא תליא ביה אלא באביה, מ"מ עכשיו לבתר דמכרה כבר תליא המצוה רק באדון ובידו לעשות המצוה בלבדו ואין לנו להשיג על ראש כל המעשים והמסבות איך נתגלגלה האפשרות לידו, דהמצוה מצי לקיים בעצמו והמכירה היא רק סבה ותנאי ובכגון דא בודאי אין בה טעם לעכב את הברכה, אבל זהו רק לראב"י דאמר

ופשוט הוא משום דיבום בע"כ ולא בעינן דעתה ולזה הוצרך לומר שאינה עיקר המצוה ועיקרה הוא משום פו"ר, ופו"ר אינה כולה בידו משום דאיהי אינה מצווה על פו"ר, והלכך אינה מצווה גם על השחתת זרע האיש כר"ת, וא"כ הרי יכולה היא להתהפך או לשאוב הזרע במוך ולא תתקיים פו"ר דבשלמא אי הוה מצווה הוה מיקרי אין בידה להשחית אבל כיון דאינה מצווה בידה הוא וממילא אין קיום המצוה כולה תלוי בו ולכן אין מברכין כהנחתה הראשונה ומזה נראה דס"ל כר"ת.

שמא תאמר כיון שכן אין אנו צריכים לבוא עלה ממה שבידה אח"כ להשחית זרעו אחר תשמיש ובפשוטו י"ל דתליא בידה משום דאע"ג דיבום בע"כ מ"מ בידה להשתמט ממנו, דז"א דא"כ אמאי איצטריך כל עיקר לומר דעיקר המצוה היא משום פו"ר לימא בפשיטות דיכולה להשתמט מיבום ולכן אין מברכין ומדהדר בתר פו"ר ש"מ דכיון דיבום בע"כ מיקרי בידו לחוד ואין מתחשבים עם אפשרות ההשתמטות מצדה.

איברא דאיכא למידחק ולומר דאי הוה מצוה עיקרית לעצמה היינו צריכים לומר דהיא נמי מחויבת לסייע שתקויים המצוה ואסור לה להשתמט וסמך לזה ממה דהותר גם לה אסור אשת אח וחייבי לאוין בביאה ראשונה וכיון שאין לה להשתמט הוה קיום המצוה כולה בידו ולכן הקדים דעיקר המצוה היא פו"ר (על שם אחיו) ובזה כבר מצאנו דהיא אינה מצווה וממילא יכולה להשתמט ממנו, אבל זה אינו דאף דעיקרה של המצוה הוא משום פו"ר ובזה בלחוד (כלומר בפו"ר) אינה מצווה מ"מ גדרי המצוה הם ביבום ונתחדש בה ענין להקים לאחיו שם ואי מעיקרא הוה ניחא ל"י לומר דאסור לה להשתמט השתא נמי נימא הכי שצריכה לסייע שיקויים הקמת שם להמת

דרמיא עליה לחודיה^{מח}. וכן מברכין על הפרשת מעשר עני, דלתקוני הוא דמחייב דלא תליא בדעת אחרים ולא כהנאתן, אבל אין מברכין על נתינתו משום דתליא בדעת אחרים ובהנאתן, ואפשר דמחלי ליה ומיעקר ליה עשה^{מט}. ואין מברכין על החליצה משום דמצוה הבאה בעבירה היא דקא עבר על עשה דיבוס^ל. וכן אין האשה מברכת על החליצה ולא על היבוס, משום דלא מיפקדא אפריה ורביה^{יא}. וכיון שאינה במצות יבוס אינה במצות חליצה, וכר' יוסי דאמר^ג כל העולה ליבוס עולה לחליצה וכו', דאלמא חליצה ויבוס אתקשו להדרי. וכן אין מברכין על הגירושין^ג דשנאווי המשלת ואית בה עבירה. ואם נפשך לומר ליברך על הגך נשי דמצוה לגרשן ולית בהו עבירה, כגון אותן שכופין אותן להוציא, וכן מי ששהתה עשר שנים ולא ילדה וכמאי דדמי^ל להון שאין בגירושיהן עבירה, יש לומר דלא פלוג רבנן בגירושין דגזרינן הני אטו הני. אינ משום

שאינ צריך ליתן, וכהן שמפריש תרו"מ נמי מברך; ומש"כ הלשון "חליא בדעת אחרים", קצת צריך עיון, דלכאורה אין הכונה לסברה הנ"ל דנעקר העשה, דא"כ א"צ כלל לסברת משולחן גבוה, וכנ"ל הערה מא, ועדיין צ"ע, דבסמוך כתב לשון זה על מעשר עני, והתם הכונה דאי מחלי נעקר העשה, עיי"ש; ועיין עוד ספר העיקרים לר"ש איגור ח"ב עיקר ברכות, עמודים תלג"תלה. מח. יש לעיין למ"ד מעשר שני ממון גבוה, נמצא אפוא דאע"פ שהבעלים אוכלים הפירות, מ"מ הרי זה כעין משולחן גבוה קא אכלי, ואין הפירות שלהם, ולא ניתן להם אלא ל^לאכול בלבד, וא"כ לא שייך הכא כל שכן, אלא לעולם גם במעשר שני איכא גדר נחיתה לגבוה, וכאמור לא שייך בזה ברכה, ולכן הברכה היא רק על ההפרשה שהיא מצוה לעצמה כתרומ"מ; וצ"ע מה שהזכיר גם פדיון כרם רבעי, שאין הנידון אלא על פדיון גרידא. מט. כלומר, דגם מעשר עני הו' כצדקה ולא כתרומ"מ, דבתרומ"מ לא אמרינן שנעקר העשה ע"י מחילה, אע"פ שמחלו לפני שהפריש, והיינו טעמו משום שאין הבעה"ב זוכה בתרומ"מ ע"י מחילת הכהן, כיון שאין התרומ"מ שלו, ורק טובת הנאה יש לו, וע"י הקנאה בלבד אפשר שיזכה הישראל בתרומ"מ, משא"כ מעשר עני אם מחלו קודם הפרשה, אין כאן ממון עניים, אלא ממון בעה"ב. ג. פשוט שאין הכונה למצוה הבאה בעבירה ממש, אלא ר"ל שעיקר כונת התורה היא ליבוס, ולכן אין זה כפי רצון התורה; ולפ"ז נמצא דלהק מ"ד ביבמות כ, א דיש לך שעולה לחליצה ולא ליבוס מעיקר הדין, אי"כ תבעי ברכה, וצ"ע ואולי לא חלקו חכמים וכמש"כ בסמוך לענין גירושין דלא פלוג רבנן. ומשמע דביבוס שייכא ברכה, וכן מפורש בסמוך שאין האשה בכלל ברכה על יבוס, משמע שהאיש מברך, אמנם עיין בירושלמי ברכות פ"ט ה"ג, וי"א קידושין בכעילה, וראה מ"מ פ"ג מהלכות אישות הכ"ג, חשב"ץ ח"ב סימן מג, שו"ע אבן העזר סימן קסז סעיף ט; ובמראה הפנים בירושלמי שם פירש בשם הרמב"ן דמברך לאחר מיכן, יעו"ש, וכן הוא בערכי תנאים ואמוראים (בלור) כרך ב' עמוד תקו, עיי"ש; וראה תורה שלמה פרשת משפטים מלואים סימן ל. נא. ראה כתובות סה, ב, פלוגתא דתנאי, והכי קי"ל עיין רמב"ם פט"ו מהלכות אישות ה"ב, וצ"ב מה חשיבות של מצות יבוס עם חיוב פריה ורביה, ולשון תשובה זו בשו"ת הרשב"א חלק א סימן יח, "ואין מברכין על מצוה שעיקרה אינה מצוה כגון חליצה ויבוס שהעיקר משום פריה ורביה כר", ולפום דיהטא צ"כ, וברשב"א שם נראה שיש חסרון וט"ס, עיי"ש. וראה בפירוש התפילות והברכות ח"ב ע' מד שיש לברך על יבוס, עיי"ש. ועיין עוד שו"ת תועפות ראם אה"ע סימן פד, וכן שו"ת שואל ומשיב מהדורא תליתאה חלק ב סימן קג, ועיי"ש שהניח הדברים שצ"ע; וראה ספר העיקרים לר"ש איגור ח"ב עיקר ברכות עמוד תלה, וכן שדי חמד אסיפת דינים מערכת ברכות אות טז כרך ו עמוד 314, ושם ע' 435. נב. יבמות ג, א וכן שם כ, א ועוד, אבל לא נזכר שם שהיא מימרא דרבי יוסי, ויש כאן חידוש, דאיכא היקש דחליצה כיבוס ולא רק שאינה עולה לחליצה מי שאינה עולה ליבוס. נג. ראה גיטין צ, א; וכגירסת הדפוסים כן הוא גם בספרן של ראשונים שם, כרם בכת"א איתא כאן "וכן אין

אשה נחופה ונקדושתו נשבעת בעילת מלוה ואיכא למאן דאמר ושבע נרכות ומו לא נרין לנרין עוד על כניסת יבמה כשעושה זה דא"ל לנרין דנפטר נשבע נרכות שמנרין נחופה אכל ביבמה מאמר. ואי משום דמוסיף וכו'. וי"פ דכח הממחר דמנרין דברי הכל דנרין לנרין שבע נרכות שחופה שייך כלל ליבמה. על בעילת יבמה דמשמעו להנח אלמנה דקפידה ליה שינרין עובר ואיכא למאן דאמר דעל כניסת יבמה כשקדש יבמתו נרין לנרין לעשייתו לכן כחצ בעל העיטור ואנן כחצין דכל מלוה המלויה באמר על כניסת יבמה. ולימא דהא נרין נרין

יבמתו מצוה רבה היא ומברך אשר קדשנו במצותיו וציונו על בעילת יבמה ככל המצות אף על גב דפליגי (י) גבי בעילת מצוה דלאו דיבמה איכא מאן דאמר (יא) דלא צריך לר' לברוכי. ביבמה דברי הכל דצריך לברך. ואיכא למאן דאמר דעל כניסת יבמה כשקדש יבמתו צריך

לברך על כניסת יבמה. ולימא דהא בריך ברכת אירוסין ואי משום דמוסיף מצות יבום הא לימא למצוה אלא בביאה (יב) ואנן כחצין (העיטור ח"ב הלכות ציצית עו ע"ג) דכל מצוה התלויה באחר לא מברכין (יח) עובר

פרישה

(י) גבי בעילת מצוה דלאו דיבמה. יש מפרשים דלה לומר הנכרה שכתב רמב"ם לעיל בסיומן ס"ג. ולא נירא דלוחה נכרה אכרתה נחולס קאי וכן מירי אפילו חלמנה דומיא ליבמה. ועוד דלוחה נכרה אינה אלא נכרה שנה ונכרה דמירי זה כן היא נמקנה על קיום המלוה שזהו לנו: ומיהו זה דוחק גדול דלשון כתב הרב המחבר לא משמע הכי טו: (יב) **ואנא כתיבנא דכ"ב מצוה התלויה באחר וכו'.** נראה לי דהוא ענין נפטי עלמו ואינו ענין למה שכתב לפניו זה הא לימא למלוה אלא צבאה. דכללו מלוה המלויה באמר הוא אלא משום דענין עובר לעשייתו דהיינו מיד סמוך לפני מלוה עשייתו. ועיין דרישה:

דרישה

כתב כל דבריו בשם המחברים והוה שמטיק וכתב כאן זה לשונו ואנא כתיבנא דכל מצוה וכו' דמשמע דמה שכתב לפני זה בשם המחבר כתב. ומיהו זה דוחק גדול דלשון כתב הרב המחבר לא משמע הכי טו: [יב] **ואנא כתיבנא דכ"ב מצוה התלויה באחר וכו'.** לעיל סימן ל"ד. מורי רבי עכ"ל. ואע"ג דזהו לשון בעל העיטור. ועוד שלעיל בסיומן ל"ד לא כתב כן בהדיא. מכל מקום רמז מורי ורבי בזה שגם רבינו הזכיר

חדושי הגהות

הכל דנרין לנרין שבע נרכות שחופה שייך כלל ליבמה ואיכא למאן דאמר דעל כניסת יבמה כשקדש יבמתו נרין לנרין על כניסת יבמה ולימא דהא נרין נרין נכרת אירוסין כשעשה זה מאמר דכן הימא תקנת חכמים שקדש יבמתו וינהוג עמה מנהג שאר נשים שישארו לאנשים נחופה וקדושתו דמנרין נכרת אירוסין ושבע נרכות ומו לא נרין לנרין עוד על כניסת יבמה כשעושה זה מאמר ואי משום דמוסיף וכו' ולפי דכח הממחר דמנרין על בעילת יבמה דמשמעו להנח אלמנה דקפידה ליה שינרין עובר ואיכא למאן דאמר דעל כניסת יבמה כשקדש יבמתו נרין לנרין לעשייתו לכן כחצ בעל העיטור ואנן כחצין דכל מלוה המלויה באמר כגון הכא דמלויה ביבמה דאיכא לחוש שמא לאחר הנכרה מהא מתקנת והוא שבע לבעלה לפיכך אינו מברך אלא לאחר שבעה ומנרין אשר קדשנו נחופה וציונו לעול יבמה עכ"ל. הגהה נהי יסודו לפרש סיוס דבריו משום דעל בעילת להנח משמע ולבעול הוא לשעבר. ואינו עבר ולא אפין דהא סוגיא ערוכה היא כפסחים (ו): להיפך דנלמ"ד לכולי עלמא להנח משמע ובעל פליגי אי לשעבר או להנח. וגם סיים שם בסוגיא דבעיילה כיון שאינו מברך עד לאחר שבעל לכולי עלמא מברך בעל. והיאך כחצ דמנרין לאחר בעילה ומנרין נלמ"ד. גם יש לטמיה כיון דלפירוש ה"ח והדרישה ופרישה הך כתיבנא קאי חלמנה והוא זה הפסוק הענין נרין מן דאמר דמנרין על כניסת וכו' ולא אמר למעלה מיד הך ולא כתיבנא. גם מה שפירש דגבי בעילת מלוה איכא פלוגתא אם יברך בשעת הבעילה לא אדע איך אפוא פלוגתא זו. וי"דא דמתפניתא קטן דל להכניס ראשי בין ההרים הרמים הוא אמיתא דטעות המדפיסים אמרתי דברי הטור בהעמקת הבעל העיטור דבעל העיטור עמנו עייננו שכתב שם זה לשונו וכחצ הרב הממחר לע"ג הכונס את יבמתו מלוה רבה היא ונרין לנרין אשר קדשנו נחופה וציונו על מלוה בעילת יבמה. כלל המלוה אף על גב דפליגי גבי בעילת מלוה בעל ואיכא מן דאמר דעל כניסת יבמה כשקדש את יבמתו נרין לנרין על כניסת יבמה ולימא דהא נרין נרין נכרת אירוסין ואי משום דמוסיף מלוה יבם הא לימא למלוה אלא צבאה ואנן

הגהות והערות

טו] **בביאור** שער החדש לטפר העיטור שם, כתב דאשתמיט להו לרישה ולב"ח ס"ג דהרב המחבר שמוכרי העיטור בכל מקום הוא ה"ר יהודה אלברצלוני: [טז] עיין דרישה אות יג שכן היא גם דעת מהרש"ל דעת הדרשה, דלבעל העיטור מברך לאחר בעילה. ובביאור שער החדש לטפר העיטור שם, כתב דעפ"י משי"כ העיטור בהלכות ציצית נראה שדעתו שאין מברכים כלל על מצוה התלויה באחר. ועיין בחידושי הגהות אות א מה שהקשה עוד על דברי הב"ח: [יז] כן הוא בטור הגדפס עם ב"ח דפורי. ובטור הגדפס עם בית יוסף ופרישה דפורי וברפ"ס הנובה דלא צריכה. ונראה דלשון נקבה היה כתוב בגירסתו של הפרישה הדיקו לפרישה באות יא לפשט דאברכה קאי, דלגירסת הטור הגדפס עם ב"ח דפורי פשוט דקאי אמאן לכונס האשה: [יח] עיין בעיטור בהלכות ציצית שכתב חחלה, זה הכלל כל מצוה

שיאנה בינו לבין עצמו ותלויה באחרים כגון צדקה והשבת אברה והעבט ובקור חולים ורומה להם אין צריך לברך. ואח"כ כתב, האש קשיא לן חליצה ויבום. [וכתב שם בביאור שער החדש, ואע"ג דשם תלוי ג"כ בה"ל כיון דבעל כרחא מיבם לה ואין צריך דעה אי"כ מיקרי מצוה שבינו לבין עצמו ואינו תלוי בדעת אחרים]. ואיכא למימר במצות יבום ליכא ברכה מידי דהוה אקדשה בבעילה דאמרינן בירושלמי כל המצות מברך עליהן עובר לעשייתן חוץ מקידושין בבעילה, וכיון דבמצות יבום ליכא [ברכה] במצות חליצה נמי ליכא. עד כאן, ומהו נראה שאין הטעם שאין מברכין ביבום משום שהיא מצוה התלויה באחרים, וצריך ביאור לכאורה מה שכתב העיטור כאן. ומפיה שכתב העיטור שם קידושין בבעילה שאין מברכין עליהן הוא דין חדש ועיין בחידושי הגהות אות א מה שפירש הרמב"ם בטעם דין זה ואינו

בית שמואל אבן העזר סימן קסו - קסו הלכות יבום בית שמואל שלז

סעיף ח' א' שהוא ישן. והכל תלוי בו בצוועל, אבל אם כוננו לשם ניהא, אף שאין כוננה לניהא כגון שהיא ישינה, קונה, כמ"ש בסעיף הקודם. אע"ג דאסור לבוא עליה כשהיא ישינה כמ"ש במוס' דגדה י"ב ע"א ד"ה ב"ן, מ"מ קונה. וישן מיר ולא מיר קונה. ש"ס [ביבמות נ"ד ע"א]: (ח) או שיכור שאינו מכיר כלום. כלומר שהגיע לשכרותו של לוג. המגיד פ"ב מיבום ה"ד, ועיין סימן מ"ד [סעיף ג']:

ט' אלא באבר מת. אפילו למ"ד [שביעות י"ח ע"א] המשמש באבר מת חיב, מ"מ לא קנה, דבעינן ניהא דרך הקמת שם. מוס' [ביבמות נ"ג ע"ב ד"ה שאנסהו]. וגרע טפי מניהא שלא נדרסה, ד[חיון] המשמש בקושי אבר, ראו להקמת זרע במקומה, משא"כ באבר מת: סעיף ט' י' יש

הדין להערה. (יש אומרים [1] שהצב על יבמתו [2] לרין לנכר אשר קדשנו במזמתי וזונו על ניהא יבמה (טור בשם העיטור [3]).

סימן קסו

דין יבם קמן וחליצתו וכן קמנה

ובו' פ"ק

א' א' קטן פחות מבן ט' אין ביאתו כלום ומבן ט' שנים ויום אחד ואילך ביאתו קונה ביבמתו כמאמר בגדול

עיינו ומקורות (ט) טור, וב"ש בשם חוס' יבמות נ"ו ע"א ד"ה לדברים וד"ה מן ורא"ש שם פ"ו סי' ה'. (כ) חוס' ורא"ש שם בשם הירושלמי יבמות פ"ו ה"א. ב"י. (כא) אות כ' כחובת יבמן. סימן קסו א' טור.

שנים (3) כ"ה ב"ד, וכע"ז בטור. במהדורת קבאלי שכ"ז: ביבמתו שנפלה, וכ"ה בעקבותיה ממהדורת הרמ"א ואילך. (4) בעיטור ובטור: בעולת.

טורי זהב

ואם איתא דנתקשה ליבמתו ונפל מן הגג ונתקע דקנה אותה, למה לא אוקמא בכך, ולמה לו לאהדורי אאוקמתא אחריתא. אלא [נראה] דבאמת אין הקנין תלוי בקישור אם הוא לאשתו או ליבמתו, דודאי בתר מעשה הביאה אולינן, ולא נתכוננו אלא לומר שכבר היה מקושה, יהיה מאיזה צד שיהיה, ולא נקט לאשתו אלא אורחא דמילתא. כן נראה לענ"ד: סעיף ט' [1] שהצב על יבמתו כו'. דוקא אחר הביאה, ולא קודם הביאה כדרך שאר הברכות שהן עובר לעשייתן, דכאן המצוה תלויה ע"י אחר דהיינו היבמה, ושמה היא מניעה מצידה שלא יבוא עליה:

באר הגולה

1. מימלא דרכ יהודה שם. ק. הרמב"ם בפ"ג שם [בהלכות יבום ה"ד], וכ"כ הטור. וכנה הרב המגיד ששהיה רבינו דין שיכור לנפל מן הגג ונתקע וישן, והוא שהגיע לשכרותו של לוג. ה. מימלא דרנא שם. ג. מימלא דרנא שם. ט. טור, ו"כ המוס' שם דף נ"ג ע"ב ד"ה שאנסוהו גוים, וכ"כ הרא"ש שם פ"ו ט"ו א"י. סעיף ט' 6. שם [ביבמות] דף (נ"ו) [נ"ו] ע"א כרב ולישנא במלא. ה"ר"ק [שם י"ח ע"ב מדפי ה"ר"ק] והרא"ש שם פ"ו ט"ו ה"ג. ג. שם נגמ' דלא אולתה בתרומה, וכנהו המוס' [שם ד"ה דרבנן] והרא"ש שם ד"ה דלא קנה ליוסרה וכו'. וכנה הב"י דלדעת הרמב"ם בשאר דברים קנה מן האירוסין. ג. ב"י ממ"ש הרא"ש [שם] דמשמע צירושלמי [שם ה"א] דפליגי בהערה.

סימן קסו סעיף א' 6. משנה נדה דף מ"ה ע"א. ג. ברייתא שם.

ראש פינה - שו"ע

סימן קסו סעיף ט' בהג"ה. יש אומרים שהבא על יבמתו כו'. אבל על הכניסה [כשמקדש את יבמתו] אין מברך על כניסה יבמה, שהרי מברך (ו' ברכות) [כברכת אירוסין] בשעת קדושתן. שם בבבלי העיטור (המובא בציונים שבהג"ה):

סימן קסו סעיף א'. ביאתו קונה כו'. עיין לעיל סימן א' בב"ש סק"ד:

ראש פינה - עקבי הבית

סק"א. דחיישין שמה תחזור כו'. עיין בהנהגת הגאון מהרל"ג נטורים [הירודי] הגהות אות א' ה"רן לפרש דברי בעל העיטור. כן ה"ג לא חיישין כו'. אולי י"ל ששאינו גבי קדושתן דהא עכ"פ בעינן חיוב לנדרה עשייה, והנה ליפא לנימנא הוי ומנו שכתב הרמב"ן [פסחים ד' ע"ב] על קדושתן ניהא [הביאו מהרל"ג בהנהגות

נטור] [ד]מאלת שזכב עמה נמטת א"ל לו לנכר, ודברי הב"ש נמטס רק לדברי בעל העיטור, אבל לדינא י"ל כ"ל:

סימן קסו סק"א. ומ"מ כו'. לטון ומ"מ אינו מדויק, דכ"ש פירש שם על מ"ש נממתינן קטן בן ט' קונה כו', וזה נכספי אחי כו', והיינו נלענן זה קונה

לשבת הכופרים

סימן קסו [סעיף ג']. קטן. ל"ב. עיין משנתי (ואה חתים אהניו ח"ב סי' פ"ז):

לבעל יש לה כתובה. נמוקי יוסף בפרק יש מותרות, והרד"ך בית כ"ד חדר ה'. אמר המאסף: ויראה מדברי הרד"ך ז"ל שלא ראה דברי נמוקי יוסף ז"ל.

בית יוסף ובו ד' סעיפים

סעיף ג (ב) ד"ה ההוא

א דדל"ו ע"א שטה ס"א: ההוא גברא דנפלה ליה יבמה בפומבדיתא כו'. נ"ב: עיין בפירוש רש"י ז"ל והתוס' והר"ן ז"ל, ובהר"א ששון ז"ל סימן קצ"ה, ובספר משפט צדק ח"א סימן כ"ד.

סעיף ה (א) ד"ה וכתב עוד הרב המניד

ב ע"ב שטה ס"א: וכ"כ הרב ר' יצחק בר ששת כו'. נ"ב: בסימן שס"ו.

סעיף ז ד"ה ומ"ש והוא הדין

ג ע"ג שטה ל"ו: גם זה כתבו התוספות והרא"ש ז"ל כו'. נ"ב: ומפורש הוא בבדייתא הגז' אם נתן הוא יעשה סעודה ויפיס. בדק בית.

סעיף ט (ב) ד"ה וכתב עוד יבמה

ד שטה נ"ג: ואין לה בתו' כו'. נ"ב: בפ"ב דיבום. ועיין שם בדברי ה"ה בר"ה.

דיש לה חיוב על היבם מה שחסר מסך הכתובה, אלא שיכתוב הסך ההוא בכתובה, והחיוב על נכסי אחיו לא על היבם.

סעיף ה ד"ה והנוף

ג שטה כ"ג: ⁷⁴והנוף יהיה קיים לשעבוד כתובתה כו'. נ"ב: זהו כשייבם או כשעומדת להתייבם, אבל היכא שדינה לחלוץ שאינה ממתנת ומצפה ליבם גובה כתובה אפילו קודם חליצה. הרד"ך בית ב' חדר י"ב.

שם

ד שטה כ"ז: והראב"ד ז"ל כתב בזה [שאין] מוציאין אותו מידו כו'. נ"ב: בהשגותיו על הרי"ף, הוב"ד בספר תמים דעים סימן רנ"ח.

שם

ה ע"ב שטה ב': ואינה יכולה לעכב עליו כיון שאין כתובה ניגבית מן המטלטלין אלא מתקנת הגאונים אין כח בתקנה זה למונעו מנכסי אחיו כו'. נ"ב: חלץ לה היבם ובאה לגבות כתובתה ממנו, אינה יכולה לגבות מאתו המנה אפילו אחר תקנת הגאונים. ריא"ז הובאו דבריו בשלטי הגבורים פרק האשה שנפלו.

סעיף ט (ב) ד"ה כתב הרמב"ם

ו שטה ט"ו: כתב הרמב"ם יבמה שלא היה לה על בעלה כו'. נ"ב: היתה אסורה ליבם ולא

הלכות חליצה

טור

סימן קס"ט ובו קכ"ו סעיפים

סדר חליצה - בספר תיקון סופרים סימן כ"ז

סעיף א (א) ד"ה בא לחלוץ

א דדל"ו ע"ב שטה כ"ז: בא לחלוץ כו'. נ"ב: מצות חליצה היא אחת ממצוות התורה. וכתב

הרשב"א ז"ל בתשובה סימן י"ח, שאין מברכין עליה שהעיקר משום פריה ורביה. ובספר תמים דעים סימן קע"ט כתב, מפני שהיא תלויה באחרים. והרד"א ז"ל בתחילת ספרו בשער הג' כתב בשם ר"י נ' פאלט, משום שהיא מצוה הבאה בעבירה.

סעיף נ"ד ע"ט) מקרינ אותה בלשון הקודש. כבר נתבאר

דקריאת חליצה בלשון הקודש דוקא:

סעיף נ"ה ע"ט) ³¹היבמה וכל העומדים שם עונים ואומרים חלון

הנעל (חלון הנעל חלון הנעל) ג"פ. בסוף פרק מצות חליצה

תנן, ונקרא שמו בישראל בית

חלון הנעל (דברים כ"ה י"ט) מצוה

בריינים ולא מצוה בתלמידים, רבי

יהודה אומר מצוה לכל העומדים

שם לומר חלון הנעל. ואף על גב

דתנא קמא פליג ארבי יהודה,

פקו הפוסקים כוותיה מתניא

בגמ' אמר רבי יהודה פעם אחת

היינו יושבים לפני רבי טרפון

ובאתה יבמה לחלוץ ואמר לנו ענו

כולכם חלון הנעל חלון הנעל

חלון הנעל, וכיון דרבי טרפון

עבד עובדא, הכי נקטינן. ועוד,

דתנא קמא לא קאמר אלא (ואין)

[ואין] צריכים לענות אלא הדיינים,

אבל אם רצו כולם לענות הרשות

בידם. וכתוב בהגהות מיימון [פ"ד

מכוסות את ט] ובמרכי [יבמות ס'

ג"כ] בשם רב יהודאי שהיבמה ג"כ

צריכה לומר ג' פעמים חלון

הנעל: **סעיף נ"ו פ"א** יחזיר

היבם המנעל לדיינים. כן כתב

הרא"ש בסדר חליצה [יבמות פ"ב

בספן]. וטעמו, מפני שנתנוה לו

במתנה צריך שיחזירו ויתנוה להם

במתנה כדי שיוכלו להקנותו

שנ"ס (15) ממהדורת הרמ"א ואילך נשמטה תיבת: היבמה, וראה גור אריה סק"ט. (16) עיין פתחי תשובה סק"ז מ"ש להגיה כאן.

שנ"ס פ"ח (31) ממהדורת תפ"ז נשמטה תיבת "היבמה", וראה בשנ"ס לסדר חליצה מס' 15. (32) בהגהות מיימוניות פ"ד מיבוסות את ט': רשע. (33) כ"ה ברוב המהדורות. ממהדורת תרכ"א ואילך: וישתבח.

תוספת
מסחרות
הרמ"א
וא"ל

1234567

ראש
שנ"ס 15

נ"ד ע"ט) מקרינ אותה בלשון הקודש. כבר נתבאר

דקריאת חליצה בלשון הקודש דוקא:

סעיף נ"ה ע"ט) היבמה וכל העומדים שם עונים ואומרים חלון

הנעל (חלון הנעל חלון הנעל) ג"פ. בסוף פרק מצות חליצה

תנן, ונקרא שמו בישראל בית

חלון הנעל (דברים כ"ה י"ט) מצוה

בריינים ולא מצוה בתלמידים, רבי

יהודה אומר מצוה לכל העומדים

שם לומר חלון הנעל. ואף על גב

דתנא קמא פליג ארבי יהודה,

פקו הפוסקים כוותיה מתניא

בגמ' אמר רבי יהודה פעם אחת

היינו יושבים לפני רבי טרפון

ובאתה יבמה לחלוץ ואמר לנו ענו

כולכם חלון הנעל חלון הנעל

חלון הנעל, וכיון דרבי טרפון

עבד עובדא, הכי נקטינן. ועוד,

דתנא קמא לא קאמר אלא (ואין)

[ואין] צריכים לענות אלא הדיינים,

אבל אם רצו כולם לענות הרשות

בידם. וכתוב בהגהות מיימון [פ"ד

מכוסות את ט] ובמרכי [יבמות ס'

ג"כ] בשם רב יהודאי שהיבמה ג"כ

צריכה לומר ג' פעמים חלון

הנעל: **סעיף נ"ו פ"א** יחזיר

היבם המנעל לדיינים. כן כתב

הרא"ש בסדר חליצה [יבמות פ"ב

בספן]. וטעמו, מפני שנתנוה לו

במתנה צריך שיחזירו ויתנוה להם

במתנה כדי שיוכלו להקנותו

שנ"ס (15) ממהדורת הרמ"א ואילך נשמטה תיבת: היבמה, וראה גור אריה סק"ט. (16) עיין פתחי תשובה סק"ז מ"ש להגיה כאן.

שנ"ס פ"ח (31) ממהדורת תפ"ז נשמטה תיבת "היבמה", וראה בשנ"ס לסדר חליצה מס' 15. (32) בהגהות מיימוניות פ"ד מיבוסות את ט': רשע. (33) כ"ה ברוב המהדורות. ממהדורת תרכ"א ואילך: וישתבח.

נ"ד ע"ט) מקרינ אותה בלשון הקודש. כבר נתבאר

דקריאת חליצה בלשון הקודש דוקא:

סעיף נ"ה ע"ט) היבמה וכל העומדים שם עונים ואומרים חלון

הנעל (חלון הנעל חלון הנעל) ג"פ. בסוף פרק מצות חליצה

תנן, ונקרא שמו בישראל בית

חלון הנעל (דברים כ"ה י"ט) מצוה

בריינים ולא מצוה בתלמידים, רבי

יהודה אומר מצוה לכל העומדים

שם לומר חלון הנעל. ואף על גב

דתנא קמא פליג ארבי יהודה,

פקו הפוסקים כוותיה מתניא

בגמ' אמר רבי יהודה פעם אחת

היינו יושבים לפני רבי טרפון

ובאתה יבמה לחלוץ ואמר לנו ענו

כולכם חלון הנעל חלון הנעל

חלון הנעל, וכיון דרבי טרפון

עבד עובדא, הכי נקטינן. ועוד,

דתנא קמא לא קאמר אלא (ואין)

[ואין] צריכים לענות אלא הדיינים,

אבל אם רצו כולם לענות הרשות

בידם. וכתוב בהגהות מיימון [פ"ד

מכוסות את ט] ובמרכי [יבמות ס'

ג"כ] בשם רב יהודאי שהיבמה ג"כ

צריכה לומר ג' פעמים חלון

הנעל: **סעיף נ"ו פ"א** יחזיר

היבם המנעל לדיינים. כן כתב

הרא"ש בסדר חליצה [יבמות פ"ב

בספן]. וטעמו, מפני שנתנוה לו

במתנה צריך שיחזירו ויתנוה להם

במתנה כדי שיוכלו להקנותו

כ"ה
בהגהות
מיימוניות
פ"ד
ב"כ
פ"ד
אות ט'
בש"ס
ולא נמצא
בהג"ת
ש"פנינו

בהגהות
מרכי
ב"כ
פ"ד
ק"כ
ק"כ
ק"כ
לח"כ
לח"כ

*** עיין בס'
הג"ת
מרכי
פ"ד
הג"ה
פ"ד
פ"ד
פ"ד
פ"ד
פ"ד
פ"ד
פ"ד
פ"ד
פ"ד
פ"ד
פ"ד

דברי
סתאי
וא"ל
דפ"ט
הנפ"ק
דפ"ט
ש"פ
הנפ"ק
ד"ו
מכוסות
פ"ד
פ"ד
פ"ד
פ"ד
פ"ד
פ"ד
פ"ד
פ"ד
פ"ד

סעיף נ"ד יז. והטעם מדאמרין בפרק כ"ה ד' ר' פ"ד
לשון זה. וכפי הנראה ט"ס הוא וצ"ל בראשית רבה (והוא שם בפרשה
מ"ג [את ט]), אך בשינוי קצתן, וכן איתא בסוף סדר חליצה של מהר"י
מינץ ז"ל:

אמרי ברוך

סעיף נ"ז. ויש לאומרו בלא הזכרת שם ומלכות. ל"ב, זה לשון הש"ס [יבמות] סוף פרק
ש"ס ע"א, ואפי' יצחק הרא"ש, ברוך הוא אשר קדשנו בנתנונו וזמקו של אברהם אבינו:

דף השבוע
DAR • A • WEEK

ל"ב ברוך בנינוי וברכה נינוי ע"ה
By Mr. & Mrs. Dovy Gross

אפי' כהנת והיה הנשואות... לשראל פטר רחם שלכן פטור דפטור רחם תלה רחמנא...

ובן בכור בהמה טהורה נוהג בזמן... זהו זמנו הישראלי לטעול בו בהמה דקה שלשים יום וצגקה חמשים יום וזמנו לכהן...

ויזמן לו... מאלל ומשחה ויזמן לו שני מלאכי השרת לשומרו זמני אמו כדכתיב... חיים וחסד עשית עמדי ופקדתיך שמרה רוחי...

מדרני יום טוב

עשרה לא יושא דהוי כמות לדידיה... קאמרין שהי' היא גס כן לאה דקמון לפירקן וגם הגמרא מיישגס דקמון לפירקן שאני אלל דלאי...

ואמרו אמרת בו... דודאי שהיא נאמנת וומר שהפילה או ילדה כבר ואין זה ענין לאה דפרק י' יחסין סימן י"ב אמו נאמנת עליו כל שבעה דהתם לגרר איה משגס שילדה...

דברי חכמים

ואבדריהם כחג שלל לכהן וצחוס' דפ"ק דמין' סוף דף ח' שהבאנו לעיל מוכח דס"ל שמזכירין שהשמה זמניו וקדושת בריית מילה כחג בפשיטות דעושין צחוס' מ' שאין כאלן עירוב שמה שהמה שאין מזכירין שהשמה זמניו ועל טעמות פדיון הבן נסתפקו וכו'...

שלשעות סעודה על מזוה אינו תלוי אלל בהרחבת הלג ע"כ אלל נח"ה סימן רס"ח כחג דמוכה מן גמרא דאפילו צמיחה היו נוהגים לעשות סעודה לפדיון הבן כדאיתא בפרק מרוצה כד ושמואל וכו' אפי' לקבלו לגי שבע הבן א"ל לגי שבע הבן ופירש"י ישוע הבן משחה היו עושין לפדיון הבן וכתבו שם החוס' וכן פירש בערוך ישוע הבן פדיון הבן וכו'...

צינים והערות

בגמ' מז ע"א... בן פלוגתא בגמ' מז ע"ב וכו' לעיל סימן ג'... ע"י מש"כ בזה רבינו באריכות סוף פרק חמישי (ס"ח י"ג) לאפקי מצינתם ברעת הרמב"ם שאינו נוהג בחול"ל... ע"כ נכתבאור בגמ' כו ע"ב...

ובקדושין פ"א סימן מ"א הביא רבינו רצוה לו למאכל ולמישת' וברמב"ן סב ע"ב הנוסח הוא כמש"כ כאן... ע"י ב"ה סימן ש"ה השמירה כאן שלא יכנס יצה"ר ע"י... ע"כ שם י"ב... ע"כ שם י"ב...

ראיה דהיכא דכתיב ככה לר"ך שיהא הדבר לפניו, דדוקא בלשון "זכ" מלינו כן ולא בלשון "ככה". דככה היא הוראה פחותה מלשון "זה".

מלינו חיוב זכרה על הכלה כלה, ועיין לעיל בחשבוה ס"י ק"ג], ע"כ איכא למוחש שאחר זכרה במקדש תחזור הכלה ותמאן שהרי היא לא זכרה ולא עשתה שליח לצרף, משא"כ בהלוייה הלא שניהם מקיימין המלוה הן היבם והן היבמה, וחובת הזכרה חלה על שניהם בשוה, ומה שמצד הרב אינו אלא שמצד בשליחות שניהם, וזכר"ג לא חיישין שימלכו בדעתן וימאנו לחלוף, דהיכי דהוא עלמו מצד או שלוחו לא חיישין לחזרה, דאל"כ גמלא שהוא עלמו או שלוחו צריך זכרה לצטלה, דעד כאן לא כתב הראש"ד דחיישין למיאון אלא בכלה שהיא עלמה אינה מחוייבת בזכרה יאף לא עשתה שליח לצרף, אבל היכי שמצד הוא עלמו או שלוחו ודאי דלא חיישין לחזרה לכולי עלמא, דאל"כ להראש"ד איך אחד מצד לחזירו כשהוא עלמו כבר ילא וכמבואר בר"ה (כע). דאע"פ שיא מוואי, דילמא לא יראה חזירו לקיים את המלוה והי"ל זכרה לצטלה, אלא ודאי דכשעושה שליח בהדיא לא חיישין שיכשיל חזירו בשליחותו לצרף לצטלה, וא"כ בזכרה חלילה שהזכרה היא בשליחות שניהם הי"ל לצרף קודם חלילה לכולי עלמא.

ג) ומתוך כך נראה דזכרה חלילה אינה זכרה המלוה אלא זכרה השבח, והראיה שהרי בכל זכרה המלוה מצד אשה קדשנו במלוותו ולינו לעשות כך וכך, ואלו כאן תקנו לומר אשר קדשני במלוותי ותיקו של אברהם אבינו, ואינו אומר וזנו ואינו אומר לעשות, ובכל זכרה המלוה הרי מזכיר את הליוי ואת חובת העשייה, ובאן הוא רק בדרך שבח שמשבח להשי"ת שקדשנו במלוותי של אברהם אבינו, והנה מבואר ברין פסחים (ז:) דבזכרה השבח אין מצרכין קודם לעשייתן עיי"ש, וע"כ אתי שפיר דבזכרה חלילה אין מקום לצרף קודם המלוה. ואף בזכרה אירוסין כתבו הר"ן והרא"ש כחובות (ז:) דהוי כזכרה השבח.

ד) ובעיקר הדבר דזכרה המלוה מצד עובר לעשייתן, לא מלאחי טעם מצורר, וגראה לפע"ד דכיון דמלוה צריכות כונה, ולכתחלה לכר"ע צעו כונה, ע"כ תקנו חז"ל לצרף קודם עשיית כל מלוה כדי לעורר כוונתו, שעי אמינת הזכרה יחזרו שהשי"ת לוינו לעשות את המלוה ועי"ז יכוין לקיים המלוה לשם שמים. ושוב ראיתי בריוע"א פסחים (ז:) דהטעם שמצד עובר לעשייתן "כדי שיתקדש תחלה בזכרה ויגלה ויודיע שהוא עושה אותה מפני מלות השי"ת, ועוד כי הזכרות מעבודת הנפש וראוי להקדים עבודת הנפש למעשה [כא"ל] שהיא עבודת הגוף". ובעי"ז כתב בחי חת"ם פסחים שם בשם הכוזרי. וכעיי"ז כתב בשו"ת נודע ציבורה (קמא יו"ד ס"י ז"ג) שהזכרה היא התעוררות הדיבור והמחשבה ועי"ז יש קשר אמין בדיבור ובמחשבה ובמעשה עיי"ש. [ועיין שו"ת להורות נהן ח"ה ס"י מ"א].

ג) אך יש להביר ממש"כ רש"י (בבבולותך י"א ט"ו) זכרה ואם ככה את עושה לי הרגני לא, ופירש"י כשהראיה הקצ"ה הפורעניות שהיא עתיד להביא עליהם על זאת אמר לפניו א"כ הרגני תחלה עכ"ד. ומשמע שלמד מלשון ככה, דמוכח שהראיה את הפורעניות. ומוכח בלשון ככה שייך רק על דבר הנראה לעינים. אולם מלינו לשון ככה גם כשאין הדבר נראה לעינים לפניו, ובה"א דפ' שלח (ט"ו י"א) והקריב על זן הבקר סולת שלשה עשרונים וגו', ככה יעשה לשור האחד וגו', ככה תעשו לאחד כמספרם, כל האזרח יעשה ככה את אלה להקריב אשה וגו'. הרי דאף שהקדמות לא היו לפניו גומר בהם ככה.

סימן קיט

ע"ד הזכרה שאחר החליה.

א) בסדר חלילה (ס"י ז"ג) כתב, כשעמדו יאמר הרב צריך אשר קדשנו במלוותי וחוקיו של אברהם אבינו. והגר"א ז"ל צביאוריו לסדר חלילה (סעיף י"ז) כתב מקורו עפ"י החוספסחא (זכרות פ"ו י"ד), הטיבה כל המלות לר"ך לצרף, וכמו הרב שמסור קידושין שמצד עכ"ד. ומשמע דס"ל דזכרה זו הי"ל זכרה המלוה, ולפ"ז ל"ע דהוי לן לצרף קודם החליה, וכמבואר בפסחים (ז:) כל המלוות מצד עליהן עובר לעשייתן, וכמו בקידושין שמצרכין זכרה אירוסין קודם הקידושין. ובאמת בקידושין גופא פליגו הראשונים ז"ל אם מצד קודם הקידושין או לאחריו, שדעת הרמב"ם (פ"ג מאשות הכ"ג) לצרף לפני קידושין כדרך שמצרכין על כל המלוות עובר לעשייתן, והראש"ד שם חולק וס"ל דמקדש ואח"כ מצד, והטעם משום שהדבר תלוי בדעת אחרים שאם תמאן האשה ולא תראה להתקדש הרי הזכרה לצטלה עיי"ש. וא"כ לדין דקיי"ל בשו"ע אה"ע (ס"י ל"ד ס"א) דמצד ואח"כ מקדש ולא חיישין למיאון, א"כ גם בחלילה יצדק קודם החליה, ולא יחוש פן ימאן היבם או היבמה לחלוף.

ב) ועוד נראה דבחלילה הכל מודים דיכול לצרף קודם החליה, דדוקא בקידושין דחיוב הזכרה הוא על המקדש וגא על המחקדשה, וכמבואר ברמב"ם שם דהחיוב לצרף הוא על המקדש ולא הזכיר כלל שיהא חיוב זכרה על המקדשה [ועיין חש"י גו"צ חינוח (אה"ע ס"י א')] שכתב בדרך ספק אם יש מקום לומר שגם הכלה שייכת בזכרה אירוסין עיי"ש, ולכאורה לא

